

Biskop Atle Sommerfeldt:

Bygg byen med rettferdighet og kjærlighet

Preken ved jubileumsgudstjeneste Fredrikstad 450 år

Fredrikstad domkirke 17.september 2017

Mika 6,6-8 // Fil 1,9-11 // Matt 7,24-28 // 15.søndag i treenighetstiden

Vi har de siste månedene sett hvordan naturkreftene har drevet mange millioner av mennesker på flukt fra orkaner, enorme vannmasser og jordras. Bare i delstaten Bihar i India hadde 400.000 mennesker søkt tilflukt i skoler, templer og tilfluktsrom i slutten av august. Vi vet at ekstremvær vil øke på grunn av klimaendringene. Det betyr at mange flere millioner kommer til å måtte flykte fra frådende vannmasser og se hjemmene ødelagt.

Flom og ekstremvær er ikke ukjent for Fredrikstad og Nedre Glomma. Under Vesleofsen i 1995 arbeidet en hardt i Sarpsborg for å hindre at flommen skulle komme ut av kontroll. De som har greie på det var redd for at store deler av byen kunne rase ut i Glomma og forårsake en flodbølge som ville ha skylt både Gamlebyen og Cicignon på havet. I et slikt perspektiv er vi én by.

Byer og hus må bygges på fast grunn for å tåle krisene når de rammer. Jesus bruker en vel kjent virkelighet i dagens fortelling.

Liknelsen avslutter Matteus sin gjengivelse av den storslåtte prekenen som vi kaller Bergprekenen. Han skriver til de jødene som etter katastrofen som rammet folket da Jerusalem ble ødelagt hadde vendt seg til de kristne forsamlingen i Antiokia for å finne veiledning for livene og styrke i livskampen når tempelet – stedet for ofringer for å blidgjøre Gud - var ødelagt. De hadde virkelig opplevd en storflom i livene sine. I Bergprekenen maler Jesus med ord frem Guds virkelighet og dens kvaliteter. Jesus lar livets lys fra Guds skapelse og fra Guds fremtid skinne inn i menneskenes virkelighet og daglige liv.

Men hva slags virkelighet er det som gir lys i vår virkelighet der mørke og fortvilelse så ofte tar overhånd og truer oss?

Jesus gir oss i dag et kortfattet og svært tydelig svar. Det er Jesus som i Bergprekenens ord og de påfølgende handlingene viser oss Guds virkelighet og Guds visjon for menneskenes fellesskap. Jesu utfordring til oss er å reflektere Guds visjon slik vi ser den utfolde seg i Jesu ord og handling i vår virkelighet og våre liv. Guds lys er skarpere og kraftigere enn alt vi kan forestille oss. Lyset fra oss er en blek avglans av den kraft som Guds lys har. Men lyset gir oss retning og innhold. Det er der vårt fokus må ligge.

Matteus visste at hans adressater ikke lenger hadde noe tempel der de kunne utføre sine religiøse handlinger. Han gir dem et annet og mer solid fundament å bygge livene sine på som allerede profeten Mika - som vi hørte lest – 700 år før Jesus hadde gitt folket.

Mika er tydelig nok:

«Han har kunngjort for deg menneske hva godt er. Og hva krever Herren av deg? Bare at du gjør rett, viser trofast kjærlighet og vandrer ydmykt med din Gud».

Det er ikke religiøs praksis i tempelet Gud etterspør. Gud trenger ikke vårt lys for sin egen skyld. Men Guds skaperverk og menneskehet trenger at vi reflekterer Guds skaperlys til menneskenes beste.

Utfordringen på Mikas tid var at storfolk tok seg til rette overfor småbønder og tjenestefolk og brukte vold og krig for å sikre seg mer og mer rikdom. Litt før det vi hørte finner vi Guds visjon for det menneskelige samfunn:

«De skal smi sverdene om til plogskjær og spydene til vingårdskniver ... enhver skal sitte under sin vinstokk og sitt fikentre, ingen skal skremme dem» (Mika 4,3-4). Slik hjelper hans oss enda et skritt på veien til å finne retning for våre liv i fellesskapet her i byen. Å gjøre rett, vokse i innsikt og vise kjærlighet som vi hørte Paulus be for menigheten i Filippi, betyr å bidra til at alle menneskene i fellesskapet vårt kan utfolde seg og leve sine liv uten frykt for vold, mobbing og utfrysing.

Bygger vi fellesskapet vårt, og også byens fellesskap på en slik grunn, da vil vi tåle stormkast og krevende utfordringer som vi hele tiden står oppe i, enten det nå er klimaendringer, naturkatastrofer eller andre hendelser som gjør livene våre krevende.

I vår tid har vi fått dokumentert at de som rammes hardest av ekstremvær er de som har lavest inntekt. Husene deres er bygd på billige tomter i risikosoner, muligheten de har til å påkoste husene flomsikring er begrenset og deres kommunikasjon med myndighetene er ofte preget av lav tillitt. Jazzen i New Orleans fikk under og etter ødeleggelsene i Katarinaorkanen i 2005 forsterket sin såre undertone, da menneskene som har båret denne musikken frem ble så mye hardere rammet enn de velstående og velfødde i samme by. I forrige uke kunne vi igjen se dette i de mange og detaljerte mediedekningene fra orkanene i USA. Da ble det meldt at luften var full av privatfly som føy overklassen ut og unngikk de massive bilkøene vi så på TV-skjermen.

Slik var det også ved den store flommen i Glomma i 1702 da store deler av byen ved Sarpefossen raste ut i Glomma. I leksikonenes nøkterne ordelag høres det slik ut: «Herskapet og tjenestefolket ble varslet og en evakuering av gården tok til. Herskapet reddet seg inn på sikker grunn vestafor gården, Fruen på Borregaard ble rodd over til Hafslundsøy og tatt med til Hafslund. Tjenestefolkene som forsøkte å løsgjøre og redde dyra, hadde små muligheter til å redde seg. Det omkom 15 personer og nærmere 200 dyr under leirraset».

Fredrikstad har alltid vært preget av store økonomiske forskjeller mellom folk, og også i jubileumsåret er antall familier med lav inntekt høyere enn i landet for øvrig. Ragnar Forbech kom til Vestre Fredrikstad som kapellan for snart hundre år siden. Forbech kom fra den trygge vestkanten i Oslo og ble rystet over den virkeligheten han møtte ved sine mange husbesøk. Han forteller:

«I byens utkant bodde en gammel sagbruksarbeider. La oss kalle ham Jens. Over et bryggerhus hadde han sitt lille rom og kjøkken. Kona var død og han puslet alene. «Hvordan står det til?» spurte Forbech. Hans att og så på de svære arbeidsnevne sine. «Dem kan ikke bruke meg mer på bruket» sa han. «Nå har jeg sliti der i 50 år, og nå er det vel ingen annen råd enn at jeg tar lua pent under armen og ber fattigforstander`n om litt mat og hus. Jeg hadde aldri trudd at jeg skulle oppleve den skamma.» Forbech skrev i menighetsbladet at «vi må mer få øynene våre

opp for våre brødres nød, ikke bare slik at vi viser barmhjertighet, men også rettferdighet». Det er som profeten Mikas visjon gjenlød i Fredrikstad den gangen.

Fredrikstadsamfunnet er kommet lenger nå. Det har vært arbeidet hardt og det arbeides hardt hver eneste dag av byens borgere, politiske tillitsvalgte, administrativ ledelse og mange for å bygge byen på en grunnmur der alle som bor her skal være en del av det stor Fredrikstad-vi-et og virkeliggjøre bynavnet: Fred – et inkluderende samfunn, rik – på mangfold, stad – en by der visjonen virkeliggjøres.

Men Jesus da? Finnes det noe sted i vår by der Jesus som verdens lys kommer til oss i mer enn fortellinger og ord om hvilken retning vi skal gå? Kjære alle sammen, det er derfor det i Fredrikstad har vært kirkebygg siden 1100-tallet. Det er rom som er bygget for oss som trenger å se og kjenne at Jesus er tilstede hos oss og gir oss en smak av lyset fra Guds fremtid.

Forbech forteller ikke om Jens søkte styrke og livskraft her i kirken. Men det er vel slett ikke sikkert han opplevde fellesskapet i kirken som et sted der skammen ble overvunnet. Vi husker at Costica med hjemsted i Romania, bosted i romleiren og arbeid som gatesanger i Fredrikstad nølte med å komme til gudstjeneste fordi skammen over å bli gjenkjent som tigger var for stor. I Borg bispedømme har vi i år lasert retningslinjer for å bli registrert som inkluderende menighet, også for mennesker som har nedsatt funksjonsevne av ulike grunner. Det gjør vi fordi vi erkjenner at vår avglans av lyset fra Gudsvisjonens fremtid enda ikke har maktet å gjøre dette rommet til et godt sted for alle. Men midt i det som tidvis av noen kan oppfattes som et mørke, bryter Jesus seg vei og lar lyset fra Gudsvisjonens fremtid komme til oss i tegn vi alle kjenner og lever av i vårt daglige brød - vann og brød. Og fordi det er fest og stort gjestebud når Gud gjester oss, serverer vi vin. Alle får nok og fellesskapet overgår all forstand fordi det sprenger seg vei gjennom alle våre grenser og fordommer. I møte med Jesus er det verken mann eller kvinne, jøde eller greker, slave eller fri, i Kristus er vi alle ett.

Og da inviteres til å ha tillitt til også den delen av Jesu ord som Paulus minner folk i Roma om: Verken makter eller myndigheter eller noe av de erfarer av farer og nød kan skille oss fra Guds kjærighet i Kristus Jesus.